

Concluziile mesei rotunde
„Bursa de energie – o prioritate pentru România”

Institutul Național Român pentru Studiul Amenajării și Folosirii Surselor de Energie – IRE a organizat marți, 13 februarie 2007, împreună cu Camera de Comerț și Industrie a României masa rotundă „BURSA DE ENERGIE ELECTRICĂ – O PRIORITATE PENTRU ROMÂNIA” dedicată unui subiect care a suscitat mult interes în ultima perioadă.

La primirea României în Uniunea Europeană, organizarea pieței interne de energie electrică a reprezentat un argument puternic în favoarea încheierii negocierilor aferente Capitolului 14 - Energie (30 iunie 2004). S-au recunoscut însemnatele progrese înregistrate, între care: înființarea autorității de reglementare în domeniu, a operatorului independent de transport și de sistem, precum și a operatorului pieței centralizate, emiterea unui prim cod comercial al pieței angro de energie electrică, elaborarea Foii de parcurs cu privire la principalele etape și acțiuni pentru liberalizarea și consolidarea piețelor energiei.

Rapoartele și studiile elaborate în cadrul Forumului de la Atena, organism de proiectare și reglementare a pieței sud-est europene au recunoscut de multiple ori că România are un model de piață mai avansat decât celelalte țări din regiune fiind compatibil cu directivele europene, în primul rând cu Directiva CE 54/2003. S-a realizat separarea activităților de operare a rețelei de cele de producție și de furnizare de energie electrică, s-au creat mecanismele pieței concurențiale și platforme moderne de tranzacționare în piețele centralizate, s-a implementat conceptul furnizorului de energie electrică și s-a menținut un ritm susținut de deschidere a pieței. Sunt elemente pe care celelalte țări din comunitatea sud-est europeană a energiei nu au reușit să le transpună în fapt.

Foia de parcurs pentru România în domeniul energiei din anul 2003, cel de al doilea cod comercial al pieței angro din anul 2004, sistemele informatice de tranzacționare centralizată ale OPCOM și Transelectrica din prima jumătate a anului 2005 și Noua Platformă de Tranzacționare lansată la 30 iunie 2005 au plasat piața de energie electrică din România printre cele mai avansate din Europa.

Și totuși, masa rotundă a pus în evidență nemulțumiri determinate de existența disfuncționalităților și a distorsiunilor în piața de energie electrică. Unii participanți la piață și-au exprimat temerea că „s-a mers prea repede”, alții – dimpotriva – și-au exprimat îngrijorarea că nu s-a făcut suficient, mai ales în domeniul tranzacțiilor bilaterale, negociate sau reglementate. S-a manifestat îngrijorarea că politica energiei nu este corelată cu actul de reglementare și că există serioase discrepanțe între șansele pe piață ale noilor intrați față de cele ale participanților inițiali, proveniți din fostul Renel. Față de complexitatea pieței de energie electrică implementate în România au fost scoase în evidență discrepanțe între „calitatea regulilor pieței” și „calitatea implementării acestor reguli”, cu implicații asupra modului în care ANRE și OPCOM cooperează în ceea ce privește operarea și dezvoltarea mecanismelor de piață. Se pune poate pentru prima dată problema modului în care aceste mecanisme vin în întâmpinarea intereselor participanților la piață și, în acest context trebuie privită și inițiativa Bursei Române de Mărfuri de a intermedia contracte bilaterale de tip “forward” în ringul său de tranzacționare.

Nemulțumirile exprimate vin și în conjunctura nefavorabilă a piețelor regionale de energie electrică caracterizată prin deficite de producție și creșteri ale cererii de consum, fapt care a condus la creșterea prețurilor pe piețele angro de energie electrică.

Aceste nemulțumiri apar într-un moment în care Uniunea Europeană ridică aceleași semne de întrebare față de piața europeană a energiei. Investigarea sectorială efectuată în anul 2006 de către Direcția generală pentru Concurență a Comisiei Europene a evidențiat disfuncțiile piețelor europene: concentrarea excesivă, integrarea verticală, lipsa de transparență, lipsa de integrare regională, mecanisme neconcurențiale de formare a prețurilor angro, lipsa concurenței în piața cu amănuntul, aria restrânsă a piețelor de echilibrare.

Prezentările au subliniat faptul că România nu are o concentrare excesivă și nici integrare verticală. Platformele de tranzacționare ale OPCOM, mai ales pentru „piața cu o zi înainte” înregistrează una dintre cele mai mari lichidități din Europa, fiind apreciate la nivelul Comisiei Europene și susținute de donorii regionali. Modelul aplicat în România, cu OPCOM ca filială specializată a Operatorului de transport și de sistem, a fost aplicat cu succes la constituirea bursei regionale a țărilor nordice, Nordpool, cea mai eficientă bursă de energie europeană. OPCOM a beneficiat în ultimii ani de o largă asistență pentru formare, inclusiv din partea Nordpool, pe baza granturilor UE și a împrumuturilor de la Banca Mondială. În prezent, tranzacționarea transparentă pe piața centralizată plasează OPCOM într-o poziție favorabilă pentru organizarea tranzacțiilor regionale atât în piața spot, cât și în piața contractelor bilaterale.

Prezentarea din partea Bursei Române de Mărfuri a evidențiat faptul că există în continuare mari rezerve de îmbunătățire a calității și a volumului tranzacțiilor cu energie electrică în piața aranjamentelor bilaterale. Experiența tranzacțiilor bursiere, transparente și echitabile, ar putea fi folosită pentru atragerea contractării cu amănuntul în BRM.

Din discuții a rezultat totuși că energia electrică nu este o marfă fungibilă oarecare. La scara care ne interesează, energia electrică nu poate fi stocată, iar pentru evitarea colapsurilor sistemelor de alimentare cu energie electrică, tranzacțiile cu energie trebuie să fie atent și continuu corelate cu cerințele de securitate ale sistemului energiei electrice. Aceste caracteristici impun ca operatorul de transport și de sistem (Transelectrica), responsabil de operarea sistemului energiei electrice, să aibă un dialog permanent cu un singur operator de piață, familiarizat cu sistemul fizic și deținător al întregii informații de piață. Iar în acest sens, statul român a făcut până acum mari investiții la care nu se poate renunța.

Din prezentări și discuții s-a desprins concluzia principală că o parte din actualele tranzacții bilaterale, netransparente și de multe ori preferențiale, ar putea fi încheiate pe piețe centralizate, centralizarea și unicitatea servind lichidității. Lipsa de concurență și transparență pe piața cu amănuntul reprezintă un subiect abordat de Comisia Europeană în ultimul raport de investigație sectorială. Conform unei propuneri din timpul prezentărilor și al discuțiilor, tranzacțiile pe această piață ar putea fi încheiate la Bursa Romană de Mărfuri, după ce aceasta va obține, în condițiile legii, o licență de operator pentru piața de energie electrică cu amănuntul. Totodată, pentru ca piața internă de energie electrică să se consolideze, să devină mai transparentă, iar procesul de transformare a OPCOM în bursă regională să avanseze, se impune ca autoritatea de reglementare să deblocheze tranzacțiile de tip forward cu energie electrică pe

platformele OPCOM și tranzacțiile financiare legate de contractele cu această formă de energie.

Sub rezerva lămuririi problemelor de legalitate privind dreptul BRM de a intermedia contracte cu energie electrică, rămâne totuși necesară clarificarea factorilor responsabili în ceea ce privește dezvoltarea pieței de energie electrică din România și promovarea OPCOM în rolul de bursă regională de energie. Pentru aceasta vor trebui cu siguranță luate măsuri de îmbunătățire, de perfecționare și de creștere a transparenței platformelor de tranzacționare puse la dispoziția participanților la piață, corelate cu retragerea influenței determinante a reglementatorului în ceea ce privește acele mecanisme de piață al căror succes depinde în primul rând de clienți și nu de reglementări.

Una din lucrările prezentate în cadrul mesei rotunde a arătat în mod clar faptul că în ultimii șase ani modul de gândire al participanților la piață privind tranzacțiile pe care aceștia le desfășoară s-a modificat considerabil. Au fost gândite scenarii și strategii privind contractarea bilaterală și echilibrarea pozițiilor contractuale pe piața spot, lucruri despre care în urmă cu câțiva ani nici nu se vorbea. Acest lucru reflectă faptul că mecanismele de piață deja implementate au început să acționeze resorturile specifice de optimizare ale fiecărui participant la piață, procesul de învățare fiind absolut necesar dacă se dorește succesul societăților românești în competiția pieței unice a Uniunii Europene.

dr. ing. Bogdan POPESCU-VIFOR
Director CN Transelectrica SA,
Coordonatorul Comitetului tehnic "Piețe de energie" din cadrul Colegiului tehnic al IRE